

KÉSEDELMES DEVIZÁBAN DENOMINÁLT VÁLLALATI HITELEK ÉS AZOK MEGOLDÁSI ALTERNATÍVÁINAK VIZSGÁLATA

THE ANALYSIS OF DEFERRED CORPORATE FOREX CREDITS AND THEIR ALTERNATIVE SOLUTIONS

Sepsi Barbara Katinka

Debreceni Egyetem, Gazdálkodástudományi és Vidékfejlesztési Kar
Számvitel szak II. évfolyam

ÖSSZEFOGLALÁS

A vállalati szektor pénzügyi stabilitását és növekedési lehetőségeit jelentősen befolyásolta a külföldi és hazai devizában denominált hitelek megnövekedett törlesztőrészelete. A késedelmes deviza alapú hiteladósok problémájának megoldása szükségyszerű, mert ha tovább romlik a hitelportfólió minősége, az befolyásolja hazánk nemzetközi megítélését, mely a szektor gazdasági teljesítményét ronthatja. Vállalati forint, euró és svájci frank alapú hitelek jellemzőit hasonlítom össze két jövőbeli árfolyamszint modellezésével.

A Növekedési Hitelprogramot vizsgálom két futamidő mellett mindhárom konstrukció esetében. Céloom, hogy megállapítsam érdemes-e ezt igénybe venni, és ha igen, akkor milyen futamidő mellett, mekkora megtakarítás realizálható.

Ingatlanokkal kapcsolatos és egyéb projekthitelek közül minden negyedik hitel nem teljesítő. Ezen hitelek 75%-a euróban denominált. Az euró alapú hiteleknél a „módosított árfolyamgát” során egy rögzített időszakot követően a felhalmozott tőkekülönbözettel növelt fennálló tőketartozást, forintra váltás után, forinthitelként törleszthetik az adósok. Emellett növelheti még a vállalat rendelkezésére álló pénzüsségét a korábban képzett céltartalék feloldása is.

A kiszámítható részlet pontos törlesztése során az adósok jobb adósminősítési kategóriába kerülhetnek, mely bevétellel járna a hitelintézetek számára. Egy jobb minőségű portfólió jobb megítélést biztosít, mely olcsóbb finanszírozáshoz vezetne, így tőkeerősebbé válnának a hitelintézetek is.

A kutatás a TÁMOP-4.2.4.A/2-11/1-2012-0001 Nemzeti Kiválóság Program című kiemelt projekt keretében zajlott. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

Kulcsszavak: Növekedési Hitelprogram, svájci frank, euró, forint, „módosított árfolyamgát”, céltartalék

ABSTRACT

The increased instalments of both the Hungarian forint and the foreign currency denominated loans have significantly influenced the financial corporations sector's financial stability and growing opportunities. It is necessary to solve the problem of the debtors having deferred foreign currency based credits, because if the current situation is getting worse, the portfolio quality continues to deteriorate that will influence Hungary's international reputation, which negatively affects the sectors economic performance. I compared the characteristics of a Hungarian forint, euro and Swiss franc based credits using two expected exchanges during my models.

Funding for Growth (Növekedési Hitelprogram) is analysed using two maturity periods regarding all credit facilities. My goal is to find out whether it is worth join this program, and if yes, how much money could be saved using different maturity periods.

Every fourth credit of real estate related and other project loans are non-performing. 75% of these loans are denominated in euro. I used a “modified exchange limit” scheme considering euro loans, with which after the period of the limited exchange, converted into forint loan and

increased by the difference of the capital of the current exchange and the capital paid. Besides, the reversals of the previous provisions could increase the amount of money available.

By repaying punctually the calculable instalments, the debtors could gain a better rating, which would also mean income for the banks. A better portfolio ensures a favourable reputation, which would also lead to a cheaper source of financing, so the banks would become better-founded.

This research was supported by the European Union and the State of Hungary, co-financed by the European Social Fund in the framework of TÁMOP-4.2.4.A/2-11/1-2012-0001 'National Excellence Program'.

Keywords: Növekedési Hitelprogram (Funding for Growth), Swiss franc, euro, Hungarian forint, „modified exchange limit”, provision

BEVEZETÉS

Az elmúlt években bekövetkezett eladósodás csökkenti a vállalatok pénzügyi stabilitását, ami mellett a vállalati szektor kibocsátása is gyengült. Emellett az állam finanszírozási igénye is magas. Így az állam és a vállalati szektor is külföldi finanszírozásra szorult. Ennek hatása megjelenik Magyarország országkockázati besorolásában, mely hatással van a CDS-felárak alakulására (KISGERGELY, 2009). A kockázati felárak jelentős emelkedése azt tükrözte, hogy a befektetők Magyarországot a kockázatos országok közé sorolták. A likviditási kockázatok növekedése hazai bankokat a külföldi bankközi és tőkepiaci források árazásán és rövidülésén keresztül érintette. A bankok összetett módon finanszírozzák a devizahiteleket. Ezen folyamat során felmerülő esetleges veszteséget az okozhatja, hogy egy bank eszközeinek és forrásainak devizaszerkezete soha nem teljesen egyforma. A devizaárfolyamok változásából származó jövedelmezőségi és tőkeveszteséget nevezzük devizaárfolyam-kockázatnak (ERDŐS – MÉRŐ, 2010).

A folyamatosan változó piacok, szabályozói környezet és az újabb pénzügyi termékek megjelenése a kötelezettségek kezelését kiemelten fontos területté teszi (TARNÓCZI – FENYVES, 2011). Az utóbbi időszakban, a nemteljesítő hitelek arányát növekedés jellemzi a vállalati szektorban is. Főleg a projekthitelek portfóliójában vannak nagymértékű és nagyösszegű késedelmek, melyek nem csak a devizában, de a forintban denominált hiteleket is érintik (MNB).

Következtetésképpen, a 90 napon túli késedelemmel rendelkező deviza alapú hiteladósok problémájának megoldása szükségszerű, mert ha tovább növekszik a nem fizető adósok aránya, az hatással van hazánk nemzetközi megítélésére, ami közvetetten megjelenik a CDS-felárak növekedésében és további költségnövekedéseket prognosztizál a hitelintézeteknek, amit azok továbbterhelhetnek a vállalati szektorra, mely a vállalati szektor jövedelmezőségét, kibocsátási képességét rontja.

ANYAG ÉS MÓDSZER

A vizsgált hitelek tulajdonságai (felvétel időpontja, törlesztés kezdete, felvett összeg és a futamidő) megegyeznek az összehasonlíthatóságot biztosítván (1. táblázat). A hitelek különbözősége a devizanemükben és a kamat mértékében mutatkozik. A törlesztőtörlesztetek kiszámításának módja minden esetben annuitásos módszerrel történt.

Egy hitelt nemteljesítőnek (non-performing loan, NPL) minősít a hitelintézet, amennyiben a törlesztés 90 nap, vagy annál több késedelemmel rendelkezik. A nemteljesítő hitelek összes hitelhez viszonyított arányát százalékos formában kifejezve láthatjuk gyakran egy-egy portfólió minősítésében vagy bank, bankszektort jellemző adatok között (BLOEM – FREEMAN, 2005).

1. táblázat: **Eredeti hitelek konstrukciói**

	HUF	CHF	EUR
Felvétel időpontja	2005.07.01	2005.07.01	2005.07.01
Törlesztés kezdete	2005.08.01	2005.08.01	2005.08.01
Felvett összeg (Ft)	100 000 000	100 000 000	100 000 000
Kamat	10,00%	3,75%	4,75%
Futamidő (év)	15	15	15

Forrás: Saját számítás, adatok

A késedelmes hiteleket két csoportban vizsgáltam. Külön kezeltem a 90 napon belüli és 90 napon túli késedelemmel rendelkező hiteleket. Azért választottam külön őket, mert a Növekedési Hitelprogram esetében a 90 napon belüli késedelmes hitelek még részt vehettek a könnyítésben, míg a nem teljesítőnek minősített hitelek már nem (2. táblázat).

2. táblázat: **Növekedési Hitelprogram keretében kiváltó hitelek**

	HUF	CHF	EUR
Felvétel időpontja	2013.12.31	2013.12.31	2013.12.31
Törlesztés kezdete	2014.01.01	2014.01.01	2014.01.01
Felvett összeg (Ft)	61 451 890	102 104 170	63 056 150
Kamat	2,50%	2,50%	2,50%
Futamidő (év)	5 vagy 10	5 vagy 10	5 vagy 10

Forrás: Saját számítás, adatok

Minden esetben csak kamattal számoltam és a THM-et figyelmen kívül hagytam, mert a különböző devizában denominált hitelek költségei eltérőek lehetnek. A lehetőségek realisabb vizsgálatának érdekében optimista és pesszimista árfolyamszinteket alkalmaztam. Optimista árfolyamként jelöltem meg 290 HUF/EUR az euró és 230 HUF/CHF a svájci frank alapú hitelek esetében. Pesszimista eseténél 320 HUF/EUR és 270 HUF/CHF szintekkel számoltam.

3. táblázat: **A módosított árfolyamgát tulajdonságai**

Időszakok	Hitel deviza alapja	Árfolyam	Fennálló tőketartozás törlesztés kezdetén	Kamat	Futamidő
2005. 08.01. – 2013.12.31.	EUR	Törlesztéskor aktuális árfolyam	100 000 000 Ft	4,75%	<u>tervezett:</u> 180 hó (15 év) <u>törlesztett:</u> 101 hó
2014.01.01. – 2015. 12. 31.	EUR	Rögzített árfolyam (270 HUF/EUR)	63 672 334 Ft	4,75%	24 hó (2 év)
2016.01.01. – 2020. 12. 31.	HUF	-	<u>optimista:</u> 45 212 003 Ft <u>pesszimista:</u> 49 889 107 Ft	4,0%	60 hó (5 év)

Forrás: Saját számítás, adatok

A különbség a klasszikus árfolyamgát (2011. évi LXXV. törvény) és a saját konstrukció között, hogy a rögzített időszak után átváltásra kerül a fennálló tőketartozás aktuális árfolyamon és

ehhez hozzáadódik a tőketörlesztés rögzített árfolyamon történő és tényleges árfolyamon történő törlesztés közti felhalmozott különbözet (3. táblázat).

Az árfolyamgát időszaka 2 év, véleményem szerint egy vállalkozás életében ennyi idő alatt megtakarított, átcsoportosított eszköznek már lehet gazdasági haszna a rögzített időszakot követően. Majd az átváltáskor az átváltott összeget 4%-os kamat mellett és 5 éves futamidővel, továbbra is annuitásos módszerrel modelleztem. Az új futamidő meghatározásával, összesítve 185 hónapra növekedett a futamidő, az eredeti 180 hónaphoz képest.

EREDMÉNYEK

A Növekedési Hitelprogram modellezése során a törlesztés vége három időpontot jelöl: az eredeti konstrukciók vége 2020.07.01, ha 5 éves futamidejű kiváltó hitellel számolunk 2018.12.01., ez a 10 éves futamidő esetén 2023.12.01.

Forinthitelek esetében az eredeti, változatlan hitel jellemzőit hasonlítottam össze a Növekedési Hitelprogram keretén belül kiváltott kondícióival, melyek közül az egyik kiváltó hitel futamideje 5 év, a másik hitel pedig 10 év. A törlesztett tőke mindhárom esetben a felvett hitel összegével (100 millió Forint) egyenlő. A törlesztett kamat esetében eltéréseket tapasztalhatunk, ami a futamidő eltéréseinek (hosszabb futamidő több kamatozási időszak) és a Növekedés Hitelprogram alacsony kamatának köszönhető. Forinthitelek esetében a 7,5%-os kamatcsökkenés 14-18 millió Forintos költségmegtakarítást jelent a vállalkozások számára. A törlesztőrészeket tekintve pedig az 5 éves konstrukció esetén havi 16 ezer Ft többletköltséget jelent, viszont a 10 éves konstrukció esetén havi közel fél millió Forint marad a vállalatnál.

A svájci frank alapú hitelek esetében a kiváltott hitelek tőke- és kamattörlesztése megegyezik, hiszen az a kiváltás időpontjában aktuális árfolyamon átváltásra került és a kiváltó hitelnek ez képezte a hitelösszeget. Optimista esetben a törlesztett tőke mértéke magasabbnak bizonyul, ha a Növekedési Hitelprogramot igénybe veszi az adós. A kamat kapcsán a rövidebb, 5 éves konstrukció 4 millió Forinttal kevesebb kamatterhet mutat, míg a 10 éves 700 ezer Forinttal többet. Törlesztőrészek mértéke NHP 5 esetén 300 ezer Ft plusz kiadással jár, míg NHP 10 esetén 300 ezer Forint megtakarítással. Pesszimista esettel számolva a tőketörlesztés közel 8 millió Forinttal több a hitelprogram kihagyása esetén. Kamat tekintetében a NHP 5 esetében 6 milliós és a NHP 10 pedig 1 millió Forintos megtakarítás mutatkozik. Törlesztőrészele tekintve 5 éves konstrukció plusz 135 ezer Forint kiadással jár és a 10 éves fél millió Forintos megtakarítást prognosztizál. Optimista árfolyamszint mellett 5 évesnél hosszabb kondíciók igénybevétele nem ajánlott többletköltségek miatt, viszont pesszimista árfolyamszint mellett mindenképpen az eredeti hitel kiváltás javasolt.

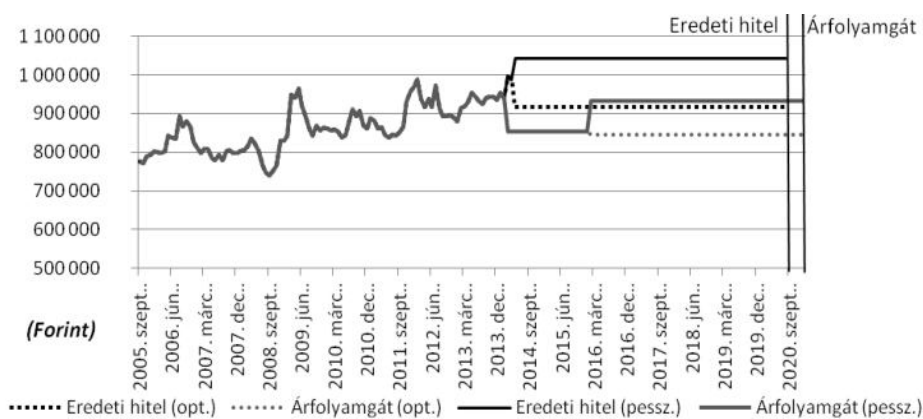
Euró alapú hitelek kapcsán is érvényes a svájci frank esetében részletezett kiváltás módszere azonos a hitelek tulajdonságaira vonatkozóan. Optimista esetet feltételezve a tőketörlesztés 1,5 millió Forinttal magasabb, Növekedési Hitelprogramba lépés során, ezzel szemben a kamat az eredeti konstrukció alapján a legmagasabb a három közül, hiszen az eredeti hitel kamata közel duplája a Hitelprogram 2,5%-os értékének. A kiváltó hitelek kedvezőbb tőke- és kamattörlesztési értékeket mutatnak pesszimista esetben. Optimista esetben 5 éves konstrukció havi 203 ezer forinttal, pesszimista esetben havi 108 ezer forinttal megnövekedett törlesztőrészelet mutat. 10 éves konstrukciót feltételezve pedig optimista esetben 320 ezer Ft, míg pesszimista esetben 410 ezer Forint megtakarítás realizálható.

Véleményem szerint az árfolyamgát intézménye a vállalati szektorban sikeres lenne, mivel egy vállalat a csökkentett árfolyam törlesztés mellett felszabaduló pénzeszközait az árfolyamgát ideje alatt hatékonyan fel tudja használni. A felszabaduló eszközöket akár különböző pénzügyi befektetésekben helyezheti el, vagy az üzleti folyamatok fejlesztésébe történő kisebb beruházásra fordíthatja. Bármelyik lehetőség jó döntés, ha az pénzügyileg megalapozott és így a vállalat

bevételeit növelheti az árfolyamgát időszaka alatt. Az árfolyamgát végét követően a vállalat befektetéséből, beruházásából származó hasznát a törlesztőrészeket kifizetésére tudja fordítani.

A projekthitelek vizsgálatának eredményére alapozva csak az euróban denominált hitelekkel dolgoztam az árfolyamgáttal kapcsolatos számításaim során. Továbbá optimista és pesszimista esetben vizsgáltam az eredeti és az árfolyamgátas konstrukciókat.

A törlesztőrészek vizsgálata során megállapítottam, hogy az árfolyamgát időszaka alatt optimista esetben havonta 60 ezer Forint, míg a pesszimista esetben közel 200 ezer Forint megtakarítás realizálható. Az árfolyamgát végén forintra váltás és a futamidő hosszabbítás történik. Így a magasabb árfolyamszinttel jellemezhető törlesztőrészlet értéke 17 ezer Forinttal magasabb az optimista esetben kalkulált eredeti hitel törlesztőrészleténél, viszont fontos kihangsúlyozni, hogy az árfolyamgátas konstrukció 5 hónappal később fejeződik be. Az optimista esetben a 2016 januárja után a törlesztőrészlet 8 ezer Forinttal csökken, aminek az oka itt is a meghosszabbított törlesztési időszak.

1. ábra: Törlesztőrészek árfolyamgáttal és árfolyamgát nélkül

Forrás: Saját számítások

Összesíttem az árfolyamgát és az eredeti hitelkonstrukciók kiszámolása után a hitelek jellemző adatait százalékos formában. Optimista esetben az összes törlesztés értéke 159,5 millió Ft az eredeti hitelkonstrukciót tekintve, viszont az árfolyamgát esetén a megtakarítás mértéke több mint 760 000 Ft. A törlesztett kamat értéke közel azonos így a különbség a két hitel tőketörlesztésének különbözetéből adódik. Pesszimista esetet vizsgálva a megtakarítás mértéke még nagyobb értéket vesz fel (közel 5,5 millió Ft), hiszen az alkalmazott árfolyamok között nagyobb a különbség, így a tőke- és kamattörlesztés is kedvezőbb a rögzített időszak utáni átváltást követően.

A módosított árfolyamgát konstrukciója véleményem szerint reális segítséget biztosíthat a bajban lévő projekthitelek esetében, hiszen ezek a hitelek nagy pénztömegeket képviselnek és a modellemben kiszámított 0,5-3,3%-os elérhető megtakarítás egy több milliárdos projektet esetében jelentős könnyítést jelentene. A megtakarítás összegének átcsoportosításával az üzleti eredmények javítása érhető el.

KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK

2013 júniusától igénybe vehető Növekedési Hitelprogram megfelelő eszköznek bizonyult az állam részéről, hogy a vállalatok hitelből történő finanszírozását megkönnyítse, fenntartsa. A devizahitelek forintra váltása javítja az érintett vállalkozások hitelképességét, és kiszámítható

gazdálkodást tesz lehetővé számukra, míg a forinthitelek kiváltása a hitellel már rendelkező vállalkozások finanszírozási költségeit csökkenti. Forinthitelek esetében, akár 5 vagy 10 éves futamidő esetén is az eredeti hitelnél kedvezőbb lehetőségeket nyújt a program, 14 – 16 millió megtakarítás érhető el egy 100 millió Forintos hitel esetén. Svájci frank alapú hitel esetében az optimista árszint mellett 5 évesnél hosszabb időre nem érdemes igénybe venni a programot, mert többletköltséggel jár. Viszont optimista árfolyamszint 5 éves futamidő, pesszimista árfolyamszint 5 és 10 éves futamidő mellett is az eredeti hitel kiváltása javasolt. Euró alapú hitelek tesztelése során optimista, pesszimista 5 és 10 éves futamidő mellett is érdemes kihasználni a program nyújtotta előnyöket, mert költségmegtakarítás realizálható.

A mérséklődő adósságszolgálati terhek miatt lassul a banki hitelállomány minőségének romlása, így a program a hitelintézetek mérlegpozícióján keresztül a hitelezési képességet is javíthatja. A Növekedési Hitelprogram egyik legnagyobb előnye az alacsony kamat, viszont kiemelendő tény, hogy csak a KKV szektor számára elérhető. Hátránya továbbá, hogy a 90 napnál több késedelemmel rendelkező adóssokat kizárja a programból.

Projekthitelek kapcsán végzett devizanem és késedelem szerinti vizsgálataim alapján megállapítottam, hogy az ingatlanvásárlási és ingatlanfejlesztési hitelek valamint az egyéb projekthitelek területét jellemzik nagymértékű devizában denominált hitelek és jelentős hányadú nemteljesítő hitelarány. A 90 napnál több késedelemmel rendelkező adóssok kidolgozott „módosított árfolyamgát” kondíciójánál kisebb megtakarítás érhető el, mint a Növekedési Hitelprogram esetében, mivel ebben az esetben rosszabb adóssokról is beszélünk. Az elsődleges cél a törlesztés fenntartása és az esetleges ingatlanfedezet érvényesítésének elkerülése – mivel a mai ingatlanpiacon az árak csökkenő tendenciát mutatnak. Optimista esetet feltételezve a megtakarítás 1 millió Forint alatti, míg pesszimista esetben 5,5 millió Forint lehet. A törlesztőrészlet is havi 63 ezer (optimista), 189 ezer (pesszimista) Forinttal csökkenne az árfolyamgát időszak alatt. A követő időszakban optimista esetben 70 ezer, pesszimista esetben pedig 108 ezer Forinttal kevesebbet kellene fizetni az eredeti hitel törlesztőrészletéhez képest. A havi különböző mértékű költségmegtakarítás mellett tovább növeli a vállalat rendelkezésére álló pénzüsségét az árfolyamkockázatra képzett céltartalék feloldásának ténye. Az árfolyamgát ezen változatát kifejezetten olyan szektoroknak ajánlanám, ahol magas a 90 napot meghaladó késedelemmel rendelkező deviza alapú hitelek aránya. A makrogazdasági helyzet figyelembevételével, esetlegesen időbeli csúsztatással vagy kvótás rendszerben több szektorra is alkalmazható.

Az árfolyamkockázat megszüntetése a vállalat és a bank esetében is kedvező, hiszen az utóbbi időszakban inkább a pesszimista becslésben lévő adatok közelítik meg a valós árfolyamokat és jobb egy kevesebb összegű törlesztés, mint egy nem teljesítő hitel. A pontos törlesztést követően az adóssok jobb adóssminősítési kategóriába kerülhetnek a hitelintézetek nyilvántartásában, majd 2 év után mérsékelhető vagy megszüntethető az értékvesztés mértéke és a képzett céltartalék, mely bevétellel járna a hitelintézetek számára. Ezen felül egy jobb minőségű portfólió jobb megítélést biztosít, mely olcsóbb finanszírozáshoz vezetne így tőkeerősebbé válna a hitelintézet is.

FELHASZNÁLT IRODALOM

(1) Bloem, A. M. – Freeman, R. (2005): The Treatment of Nonperforming Loans. International Monetary Fund, 15. p. (2) Erdős M. – Mérő K. (2010): Pénzügyi közvetítő intézmények. Bp. Akadémiai Kiadó, 290.p. (3) Kisgergely K. (2009): Mi mozgatta az államok CDS-felárát a pénzügyi turbulencia időszakában?. Bp. MNB Hátértanulmány I., 2009. november. 4. p. (4) Magyar Nemzeti Bank statisztikái (https://felugyelet.mnb.hu/data/cms2418994/Hitelintezetek_osszesen_201312.xls) (5) Tarnóczy T. – Fenyves V. (2011): Liquidity management and corporate risk. Annals of the University of Oradea, Economic Science Series; Vol. 20 Numer 1, pp. 530-536. 6) 2011. évi LXXV. törvény a devizakölcsönök törlesztési árfolyamának rögzítéséről és a lakóingatlanok kényszerértékesítésének rendjéről